

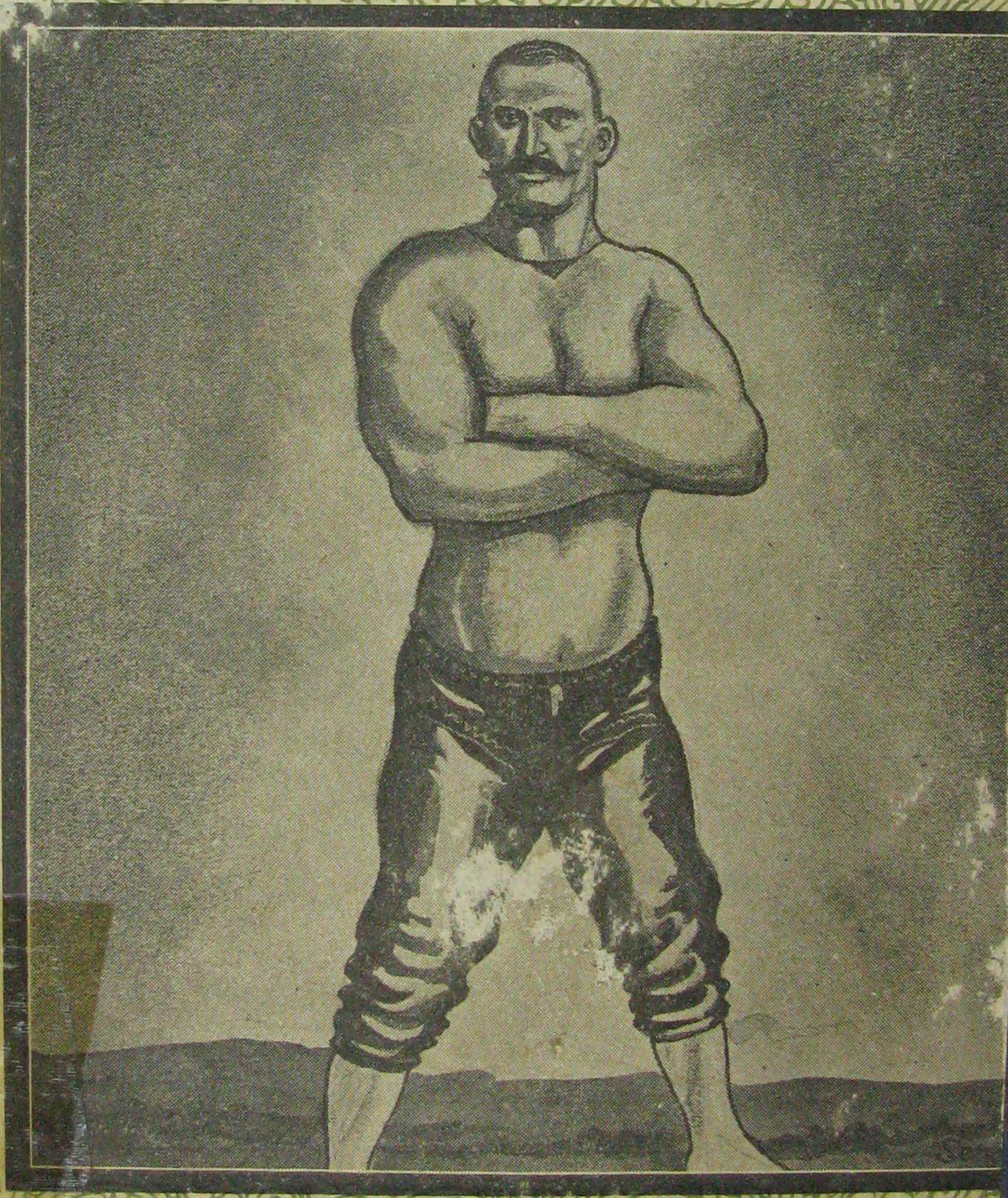
İN MESHUR TÜRK PEHLIVANLA

והוא נחשב לאחד מהמאמרים המפורסמים ביותר

56

YOZGATLI KEL HASAN

YAZAN: M. SAMİ KARAYEL

7
L
48

MET HALİT KİTAP

YOZGATLI KEL HASAN

İSTANBUL
MUALLİM AHMET HALİT KİTABEVİ
1943

alttan ve çaprazlama buda... Dikkat et bunlara... Hasım, deve yularına girerse kaçma!.. Sen de içten hasma göğüsle gir ve derhal çaprazla... İşte bu kadar... Haydi bakalım; yüzümüzü kara çıkarma!..

Deve Mehmede idman verirlerken, Yozgatlı Hasan, oyun mukabelelerini tatbik etti ve birer birer gösterdi.

**

Güreş günü geldi, çattı. Sultan Mahmut, pehlivanlarının yenildiğini istemiyordu. Hele küçük Aziz Efendi, Pala Mehmedin galip gelmesine tahammül edemiyordu. Elinden gelse kendisi meydana çıkacaktı.

Güreş, padişahın huzurunda kuruldu. Pala Mehmet, yağlanıp hasmı Deve Mehmetle meydana çıktılar. Her ikisi de izbandut gibi adamlardı. Peşrevlerini yaptılar. Sımsıkı kapıştılar.

Sultan Mahmut, Deve Mehmedin galip geleceğinden emin değildi. Çünkü Pala Mehmedin diğer güreşleri onu yıldırılmıştı.

Pala Mehmet, âdeti veçhile peş kabzaya salmağa başladı. Üstüste, durmadan sağ kolunu kispetin kasnağına atıyordu. Deve Mehmet de, Yozgatlı Hasandan aldığı nasihatle mukabelede kusur etmiyordu.

Bir keresinde Pala Mehmet, peş kabzaya girdi. Derhal hasmını çekerek ve makasa girerek havalandırıp yere vuracaktı. Fakat Deve Mehmet, Yozgatlı Hasanın tarifi veçhile bir ayağını geriye fırlatarak belini kırdı, ve hasmın kolunu budadı. Bu hareket, hasmın oyununu bozdu.

Pala Mehmet, peş kabzayı bir türlü ele geçiremeyeceğini anlayınca bu sefer, kol kapma fırılacağına hamle etmeğe başladı. Deve Mehmet, bu hamleleri de bertaraf etti.

Pala Mehmet, ne yapacağını şaşırmıştı. Nihayet, deve yularına salmağa başladı. Bir keresinde deve yularını taktı. Hasmını çene altından ve ensesinden bağliyerek, burgu gibi bükerek yere vuracaktı. Deve Mehmet, şimşek sür'atle hasmını göğsüne girerek çaprazladı ve sürdü.

Pala Mehmet, çapraza girip sürüldüğünü görünce, deve yularını tabiatile söktü; kendi canını kurtarmağa koyuldu. Fakat Deve Mehmet, çaprazı bırakmadı.

Pala Mehmet, kaygan mermer taş üzerinde güç halle muvazenesini buluyordu. Nihayet fena vaziyete düşüp yenileceğini anlayınca dönüp kendisini yere attı.

Pala Mehmet, yüzükoyun yere düşer düşmez de Deve Mehmet, üzerine çullandı. Ve çeyreklemeye denilen oyunu aldı. Bu çeyreklemeye denilen oyun, küntedir. O vakitler künteye çey-

rekleme derlerdi. Bu çeyreklemeye tabiri bugün mevcut değildir. Yalnız, Aadolu Türklerini kara kucak güreşinde çeyreklemeye diye elyevm kullanırlar. Deliormanlılar, Pomaklar ve Rumeli pehlivanları bu çeyreklemeye kunte diyorlar... Yalnız Deliorman Türklerinin bazıları, kunteye çeyreklemeye diye yad ettiklerini öğrendim.

Oyunların tabirleri halk lisanında başkadır. Birçok oyun isimleri vardır ki, güreş tekkeleri lisanında değişiyor. Tekke lisanında oyunların isimleri ekseriyetle farsçadır. Meselâ: Peş kabza, şiraze gibi... Lâkin ekserisi de hâlis türkçedir. İşte bu çeyreklemeye de bu nevidendir. Yani çeyreğin dörtte biri demektir. Hakikaten kunte de dörtte bir oyundur. Vücudun dörtte birine vurulur.

Deve Mehmet, hasmını çeyreklemeye alır almaz aşırmağa koyuldu. Fakat Pala Mehmet, kendisini sıyırttı ve alttan kaçtı. Dört elli giderek ayağa kalktı. Deve Mehmet, Hasımın peşinden koştuysa da yetişemedi.

Pala Mehmet, ayağa kalkar kalkmaz, çırpınarak bir nâra savurdu:

— O, hah!..

Deve Mehmet, muvaffak oluyordu. Uste de hasmını altına almıştı. Deve yularını bozmakla kalmamış, üste de mukabil oyunile bozmuştu. Bunu gören Sultan Mahmut, Yozgatlıya dönerek:

— Pehlivan, âferin Deve Mehmede... İyi mukabeleler yaptı...

—

— Kendisine oyunları iyice göstermişsin!..

—

— Eğer böyle giderse Deve Mehmet, galip geleceğe benziyor...

—

— Ne dersin sen?..

— Efendimiz.. belli olmaz... Oyunları bozdu. Böyle devam ederse çok güzel... Muvaffak olmak ihtimali çoktur.

— Çeyreklemeye muvaffak olamadı... Acaba neden?

— Oyunu tam bağlamadı, efendimiz... Eksikti. Eğer tam bağlamış olsaydı, kat'iyen kaçamazdı.

— Ya!..

— Evet efendimiz... Oyun eksik olduğu için Pala Mehmet kulunuz kolaylıkla sıyırtıp ayağa kalkmağa muvaffak oldu.

— Peşinden yetişebilirdi Deve Mehmet...

— Onu da beceremedi, efendimiz...

Demeğe kalmadı, Pala Mehmet, peş kabzadan kaptı. Deve

Mehmet, mukabelesini yetiştiremedi. Makasa girip yere vura-
cağı sırada Deve Mehmet, büyük bir kudret göstererek hasmı-
nın elinden kurtuldu ve makası söktü. Tekrar iki pehlivan
karşı karşıya geldiler.

Bu makas oyunu şudur: Sağ elile kispet kasnağını önünden
ve içeriden kavrarken, sol elile de hasmın iki bacağı ayrığına
elini sokarak alttan kavramak ve kaldırmak...

Demek, oyun şöyle oluyor: Kispet kasnağından el geçirip
içeriden kispet dikişlerinden iyice kavrayıp hasmı kendine ge-
kerken sol elle de alttan ve bacak ayrığından kavriyerek hava-
landırmak ve bu hareket olurken sağ veyahut sol ayakla da
hasmı dıştan çengele getirmek... Bunlar bir hamlede ve bera-
berlikle olursa, yüzde yüz hasmı sırtüstü yere vurulur...

İşte Pala Mehmedin peş kabza oyunu budur. Tam peş kab-
za oyunu da buna derler... Bazan hasmı, peş kabzayı alır ve
makası yetiştiremezse paça ile işini görür...

Yani, sol elle makasa gideceğine, paçadan kapar.. öyle yere
vurur. Bu daha emniyetli ve tehlikelidir. Kurtulması da güç-
tür.

Deve Mehmet, peş kabzaya girdiği zaman hasmın peş kab-
zadaki kolunu üstten ve içten şiddetle budayarak koparıırken,
makasa giden elini de karşılamıştı.

Deve Mehmet, beraberliği ve mukabeleyi tam ânında yap-
tığı cihetle peş kabzadan kurtulmuştu.

Bu kurtuluş mühimdi. Ve Pala Mehmedin oyununu tama-
mile sıfıra indirmiş oluyordu. Yozgatlı Kel Hasan, bu harekete
memnuniyetle tebessüm etti. Sultan Mahmut da memnun ol-
muştu. Yozgatlıya dönerek:

— Lala!.. Güzel kurtardı, değil mi?

— Çok güzel mukabele, efendimiz...

— Pala, peş kabzadan bir şey yapamıyacak Deve Meh-
mede...

Demeğe vakit kalmadı birdenbire Deve Mehmedin, tek-
rar peş kabzaya girdiği görüldü. Ve bir anda havalanarak sırt-
üstü yere düştü.

Deve Mehmet, öylesine düşmüştü ki, başı yere gelerek ya-
rıldı ve kanlar akmağa başladı. Zavallı adamın kafası patla-
mıştı. Mermer yağ güreşinde bu gibi vukuat yüzde doksan do-
kuz olurdu. Hattâ birçok pehlivanların kafası patlıyarak mey-
dan yerinde öldükleri vaki idi.

Mermer yağ güreşi, Romalıların pankıraas güreşinden da-
ha zorlu ve vahşi bir güreşti. Mermere sırtüstü, beyinüstü dü-
şen bir pehlivanın muhakkak kafası patlardı. Çok usta pehli-

vanlar büyük bir maharetle kendilerini bu gibi ölüm kazala-
rından kurtarabilirlerdi.

Pala Mehmet, hasmını yere serdikten sonra diz çöküp ga-
libiyet temennasını yaptı ve meydanı terkedip çıktı. Deve Meh-
medin yarası ağırdı. Fakat kafası patlamamıştı.

Küçük şehzade yine kederlendi. Çünkü babasının baş peh-
livanlarından biri daha mağlûp olmuştu.

Bu işe Sultan Mahmut da hayret etti. Deve Mehmet, mu-
vaffakiyetle güreşirken, birdenbire peş kabzaya düşmüştü.
Yozgatlıya sordu:

— Lâla.. neden korunamadı dersin?..

— Efendimiz.. çok tetik olmak gerektir. Deve Mehmet ku-
lunuz, hasmın peş kabzasını söker sökmez, herşeyden kurtul-
dum diye, ihmalkârlık etmiş bulundu. Fakat kurnaz hasmı
durmadı. Oyundan boşalır boşalmaz, hasmının bir an için boş-
luğundan istifade ederek tekrar peş kabzaya saldırdı. Deve
Mehmet kulunuz kendini toparlayıncıya kadar işini gördü.

— Kafası patladı mı dersin?

— Hayır efendimiz... Ağırca yaralanmış...

— Pekâlâ, şimdi ne olacak?

— Efendimiz.. Kalyoncu kulunuzu ortaya çıkaracağız...

— Bu herif, onu da yenecek...

— Eğer onu da yenerse efendimiz, evvel Allah kulunuz
varım...

— Seni, hiç istemiyorum bu herifle güreştirmek!..

— Iradei şahaneleri başım üzeredir. Fakat güreşmem için
ferman buyurmanızı dilerim... Bir babayiğit, er meydanına
gelmiş, hasmı arar durur. Kulunuz nasıl olur da kaçarım?..

— Eh!.. Mukadder ne ise o olur. Eğer Kalyoncuyu da mağ-
lûp ederse, sen çık!..

Diye ferman eyledi. Zaten Yozgatlı, müthiş surette hazır-
lanıyordu. Yozgatlı, tamamilen kararını vermişti: Ya, Pala Meh-
medi yere vurarak kafasını patlatıp meydanda bırakacaktı ve
yahut Pala Mehmet, kendisini vurarak leşi meydanda kala-
caktı. Ölüm var, bu musaraadan dönmek yoktu. Yozgatlının,
Kalyoncu Aliye de itimadı vardı. Esasen kendisinden sonra sa-
rayın en birinci baş pehlivanı o idi.

Kalyoncu, çok oynak ve zeki bir pehlivandı. Aynı zamanda
da kavi ve okkalı idi. Kendisini, Pala Mehmede karşı haftalar-
danberi hazırlamıştı. Tam idman ve besi üzerinde bulunuyordu.

Yozgatlı Hasan, Kalyoncuya idman vermişti. Güreş, on beş
gün ara ile olduğu cihetle Kalyoncu, sıkı bir idman almıştı.
Bu vesile ile de Yozgatlı da hazırlanmış bulunuyordu.

Pala Mehmet de durmuyordu. O da mütemadiyen idman ve besi üzerindeydi. Hergün idmana çıkıyordu.

Sultan Mahmut ümitsizdi. Pala Mehmedin, Kalyoncu Aliyi de yeneceğine kani olmuştu. Yalnız, Yozgatlı Kel Hasanı kolay kolay mağlûp edemiyeceğini, iki hasımdan birinin meydan yerinde kalacağını düşünüyordu. Çünkü Yozgatlı, çok çetin ve anut bir adamdı. Aynı zamanda da haddinden fazla zeki ve taktiki. Oyunları müthişti. Pala Mehmedin oyunlarına kolay kolay düşmiyecekti. Kendisinin birçok oyunları vardı. Bunları Pala Mehmet dahi bilemezdi.

Sultan Mahmut, Yozgatlı ile konuşurken:

— Lala!.. Bu herif, Kalyoncuyu da mağlûp edecek zannedirim.

— Belki, efendimiz...

— Belki değil, yenecek!..

— Fakat biraz güçlük çeker, efendimiz...

— Netice, mağlûp edecektir...

— Mukadder ne ise o olur, efendimiz...

— Ali inatçıdır, ustadır. Fakat onun da aksak tarafları vardır. Bazan körlüğü tutar...

— Efendimiz... Ali kulunuzun bir kusuru da, derhal sinirlenip kendisini kaybetmesidir. Asıl aksaklığı bundan gelir...

— Evet!..

—

— Güreşe iyi hazırlandı mı bari?..

— Çok iyi hazırlandı. Kulunuzla müteaddit idmanlar yaptı. İyi buldum kendisini, efendimiz...

— İdmanlarınız nasıl oluyor? Sen, fazla geliyor musun ona?..

— Evet efendimiz...

— Çok mu fazla geliyorsun?

— Hemen yarı yarıya, efendimiz...

— Oh!.. Çok memnun oldum. Desene, sen hazırsın!..

— Sayei şahanelerinde hazırım...

— Güreş bu hafta olacak, değil mi?

— Evet efendimiz...

Pala Mehmet, Kalyoncu Ali, yağlanıp güreşe çıkmışlardı. Pala Mehmet, İstanbula geldiği günden daha ziyade besli idi. Ensesi, kulak tozundan tâ omuzuna iniyordu. Boğa gibi olmuştu.

Güreş başlar başlamaz Kalyoncu, müthiş hamlelerine başladı ve hasmının oyunlarını tatbika koyuldu. İlk hamlesi peş

kabzaya salmak oldu. Üstüste peş kabzaya hücum etti. Ve birkaç defasında peş kabzayı eline geçirdi. Ve Pala Mehmede heyecanlı dakikalar yaşattı. Pala Mehmet, hasmının fevkalâde çabuk ve şiddetli hamleleri karşısında duralamıyordu. Yalnız mukabeleye yetiştirebiliyordu.

Kalyoncu Ali, güzel bir güreş tâbiyesi vücuda getirmişti. Hasma göz açtırmamak.. üstüste hücumlarla boşaltmak.. onu hamlelerden alıkoymak...

Sultan Mahmut, Kalyoncu Alinin hücumlarını takdir etmişti. Yozgatlı Hasan da Kalyoncunun güreş tâbiyesini beğenmişti. Böyle giderse, Pala Mehmedin tehlikeye düşmesi yüzde yüzdü.

Sultan Mahmut, ümitsizken ümide düşmüştü. Yozgatlı Hasan :

— Lala!.. Kalyoncu, hepsinden iyi güreşiyor...

— Oyledir, efendimiz...

— Dedğin gibi, Kalyoncu hepsinden pehlivan...

— Hızlıdır... Çok çabuktur, efendimiz... Allah vere de sinirlenmese ve böylece devam etse...

— İnşallah!..

Demeğe kalmadı. Kalyoncu, hasmını peş kabzadan kavıyarak yere vurdu. Fakat Pala Mehmet, ustalıklı bir surette dönerek, yüzükoyun yere düşmeğe muvaffak oldu.

Yağlı mermer güreşi oyunları acayıpti. Bilhassa ayak oyunları mahduttu. Bu sebeple ayaktan olan hareketler beş, onu geçmiyordu. Her ne kadar birçok ayaktan oyunlar var idiyse de, birçoğu mukabil oyunlardı. Yani müdafaa oyunları idi.

Kalyoncu Ali, hasmını altına alır almaz hemen kazıkladı. Ve arkadan da köstekledi. Maksadı, hasmını olduğu yerde mihlamaktı. Pala Mehmet, kazığı ve kösteği sökerek çıkmak istedi. Fakat muvaffak olamadı. Boğuşma müthiş oldu. Bir aralık Kalyoncu Ali, hasmını, biçimine getirerek kapana taktı. Sıkı bir gerdan yuları vurarak ezmeğe başladı.

Pala Mehmet, mermer üzerine yüzükoyun uzanmış ve pide gibi yaslanmış haldeydi. Yüz yirmi beş okkalık koskoca Kalyoncu, üzerine yaslanmış, ayaklarını çengellemiş, gırtlğından yularlamış, burnunu yere sürterek uzatıp uzatıp eziyordu.

Kalyoncu Alinin güreş tâbiyesi mükemmeldi. Hem hasım hamlelerine meydan vermemek, hem de fırsat buldukça ezme ve kırmaktı. Küçük Aziz Efendi, Kalyoncunun güreşinden memnun olmuştu. İkide birde ayağını yere vurarak:

— Oh!.. Aferin Kalyoncu sana!..

Diyordu. Nihayet Sultan Mahmut, emniyetli bir tavırla:

— Lala! Kalyoncunun tâbiyesi fevkalâde...

— Efendimiz... Pehlivandır bu kulunuz... Aynı zamanda çok zekidir. Ezerek yenmek istiyor... Eğer talih yardım etmiş olsaydı, peş kabza ile yenecekti Kalyoncu kulunuz...

— Evet... Çok güzel taktı peş kabzayı...

—

— Bakalım, ne yapacak?..

— Çevirebilirse yenecek... Çeviremezse ezecek, efendimiz. Dedi.

Kalyoncu, bir yandan hasmını eziyor, bir yandan da çevirmeğe, sırtını yere getirmeğe çalışıyordu. Mücadele müthiş oldu. Ve on beş dakikadan fazla sürdü. Nihayet Pala Mehmet, bir hamle yaparak doğruldu. Kapanı söküp dizlendi.

Kalyoncu, hasmını bırakmıyordu. Fakat Pala Mehmet, dizlenir dizlenmez, birdenbire bir kış kılçığı ile dikildi. Kalyoncu, kılçığı yeyince, hasmının üzerinden kayarak ve havalanarak dört elli, Pala Mehmedin önüne düştü. Pala Mehmet, hasmını önüne düşürür düşürmez üzerine çullandı. Ve kispetin arka kasnağından yakalıyarak önüne çekti. Çektikten sonra da hemen atılarak şakladı.

Şak demek, şöyledir: Hasmin iki bacağı arasından elini sokup kispetin ön kasnağından tutmak... Bu, tehlikeli bir oyundur. Bir pehlivan şaka girdi mi, hasım onun ensesine basıp döndürerek bir taklak attırır.. ve sırtını yere vurur...

Kalyoncu, fena oyuna takılmıştı. Yozgathı Hasan, olduğu yerde duramaz oldu.

Hattâ, Sultan Mahmut bile heyecanlandı. Olduğu yerden ayağa kalktı. Şaka değil, Kalyoncu, pisipisine yeniliyordu.

Çok zeki olan Kalyoncu Ali, derhal şakin mukabelesini yetiştirdi. Kendisini birdenbire ileri atıp ayaklarını toplıyarak, kışının üzerine oturdu. Ve bu hareketi yaparken de bir elile şakta bulunan hasım elini budayarak söktü.

Kalyoncu Ali, Pala Mehmedin oyununu ustalıkla ve fevkalâde sür'atle söküp atmıştı.

Pala Mehmet, hasmı kışüstü oturunca kemaneledi. Kalyoncu da dönerek kemaneye girdi ve çaprazlama ayağa kalktı. Bu suretle kendini kurtardı. İki pehlivan tekrar ayakta buluştular.

Güreş çok heyecanlı oluyordu. Eski güreşlere benzemiyordu. Kalyoncu Ali, ayağa kalkar kalkmaz şiddetli, fasılasız ve amansız hamlelerine başladı. Pala Mehmede göz açtırmıyordu. Üstüste yine peş kabzaya hücum edip duruyordu. Pala Mehmet hamle yapamıyor, yalnız hasmın hamlelerini defetmekle meşgul oluyordu. Kalyoncunun bu güreş tâbiyesi muvaffak oluyordu.

Sultan Mahmudun yine yüzü gülmüştü. Küçük Aziz Efendi de sevinliyordu. Aziz Efendi, lalasına sordu:

— Lala! Kalyoncu, inşallah yenecek onu...

— İnşallah sultanım!..

— Kalyoncu, yenerse onu, bir kurban keseceğim...

—

— Yenecek, değil mi?

— İnşallah, sultanım!..

Güreş uzadıkça uzuyordu. Pala Mehmet, tetik ve hızlı hasmına karşı bir türlü güreş uyduramamıştı. Bu suretle boğuşma tam bir saatten fazla sürdü. Öbür hasımlarını çabuk çabuk mağlûp eden Pala Mehmet, Kalyoncu ile olan güreşinde boca layıp durmuştu.

Güreşin ikinci saatlerine doğru Pala Mehmet, Kalyoncuyu sıkı bir boyunduruğa vurdu. Şiddetle boğdu. Kalyoncunun dudağını patlattı. Kalyoncu, bin müşkülâtla boyunduruğu sökebildi.

İşte bu hareket, Kalyoncuyu çileden çıkardı ve iki saatten beri dürüst ve sür'atli boğuşurken, birdenbire âsabını bozdu. Patavatsız surette hasmının üzerine salmağa başladı.

Kalyoncu, eski muttarit güreşini bozmuştu. Şimdi temposuz güreşiyordu. İlle hasmını boyunduruğa almak istiyordu. Yozgathı Hasan, üzülmeğe başladı. Doğru dürüst güreşirken, Kalyoncu, temposunu bozmuştu. Çünkü asabîleşmişti. Artık onun öfkesini kimse dinlendiremez, yerine getiremezdi. Artık itidalini kaybetmiş bulunuyordu.

Kalyoncu, ikide birde, kanayan dudağını elinin tersile siliyor ve hasmına hücum ediyordu. Bu suretle güreş, dördüncü saati buldu. Kalyoncu daha hâlâ asabiyetle salıp duruyordu.

Güreşin beşinci saatlerine doğru Kalyoncu, ikinci defa olarak boyunduruğa düştü. Pala Mehmet, hasmını hırpaladıkça hırpaladı, boğdukça boğdu. Bu sefer de Kalyoncunun kaşı patladı.

Kalyoncu, boyunduruktan kurtulduktan sonra büsbütün âsası bozulmuştu. Deli gibi salmağa başladı. Fakat Pala Mehmet, bir türlü hasmını oyuna getiremiyordu. Çünkü daha hâlâ Kalyoncu üstün hamledeydi.

Sultan Mahmut, müşevveş bir haldeydi. Ne olacağını kestiremiyordu. Yozgathıya sordu:

— Lala!.. Ne olacak, dersin? Ayak güreşi çok uzadı. Kalyoncu âsabını bozdu. Fakat hasmına hamle fırsatı vermiyor.

— Vallahi efendimiz.. kayıptır bu güreş... Ne olacağı belli olmaz...

— Çok uzadı güreş ama... İstersen berabere ayıralım...

—

— Berabere ayırırsak iyi olmaz mı? Gelecek hafta bir kere daha karşılaşırız... Ne dersin?

— Güreş devam etmiş olsa daha iyi olur, efendimiz...

— Devam etsin...

Demeğe kalmadı. Pala Mehmet, deli dolu salan hasmının boynuna deve yularını doladı. Birdenbire döndürerek yere vurdu. Pala Mehmedin kuvvetli ve âni hareketi, Kalyoncuyu topaç gibi döndürerek beyin üstü yere düşürmüştü.

Kalyoncu, o derece sıkı bir vuruşla yere düştü ki, bir anda kafa tası patlıyarak can verdi. Zavallı babayiğit Kalyoncu, altı saat şiddetli bir boğuşmadan sonra yağlı mermer üzernide son nefesini verdi.

Bu hale Sultan Mahmut, son derece üzüldü. Olduğu yerden birdenbire kalkarak hiç lâf etmeden gitti. Yozgatlı Hasan da üzülmüştü. Küçük Aziz Efendi ağlıyordu.

Pala Mehmet, mağrurane bir tavırla er meydanını bırakıp çekildi. Nihayet en güvenilen Kalyoncu Ali, hasmının pençeleri altında can vermişti. Yozgatlı Hasanın gözleri karardı. Ve kendi kendine yemin etti:

— Allahla ahdim olsun, senden intikam alacağım...

Pala Mehmedin son vaziyeti herkesi yıldırırdı. Yozgatlı Hasanın başına gelecek vardı. Saray erkânı biribirleriyle şöyle konuşuyorlardı:

— Bu herif, Yozgatlının da kanına girecek!..

Sultan Mahmut, Yozgatlının güreşmesinden vazgeçmişti. Bu belâlı herifi, Trablusgarba iade edecekti. Küçük Aziz Efendi de ağlayıp sızlanıyordu.

Sultan Mahmut, Yozgatlıyı çağırdı. Ciddiyetle:

— Lala! Senin güreşmene taraftar değilim...

—

— Bu herifi geldiği yere iade edeceğim.

Deyince, Yozgatlı Hasan, çocuk gibi ağlamağa başladı ve:

— Efendimiz.. irade buyurunuz, güreşeyim...

— Olmaz...

— Efendimiz... Eğer güreşmeme müsaade etmezseniz, kendi kendimi telef ederim. Irade buyurunuz, güreşeyim...

Diye ağladı, sızladı. Nihayet Sultan Mahmut, istemiye istemiye, çok sevdiği baş pehlivanına müsaade etti. Güreş on beş gün sonra olacaktı. Küçük Aziz Efendi, sızlanıp duruyordu. İkide birde ellerini gökyüzüne kaldırarak lalasına dua ediyordu.

Nihayet güreş günü geldi, çattı. Meydan kuruldu. Pala

Mehmet, müthiş hasmı için hazırlanmıştı. Pala Mehmede, bütün saray erkânı düşman olmuştu. Ve Yozgatlı için üzüliyorlardı.

Yozgatlı, güreşe çıkarken iki rekât namaz kıldı ve Allaha şu yolda dua eyledi:

— Yarabbim.. efendimin huzurunda yüzümü kara...

Sultan Mahmudun keyfi yoktu. Küçük Aziz Efendi tırmıyordu. İki pehlivan yağlanıp meydana uğradılar...

Pala Mehmet, son hasmının da canını almak üzere meydana çıkmıştı. Yozgatlıya hain hain bakıyordu.

Küçük Aziz Efendi, babasına:

— Baba!.. bu herif, lalama neden böyle bakıyor?

— Güreş bu oğlum!.. Hasımlar biribirlerine öyle bakışırılar...

— Ama, yiyecek gibi bakıyor...

— Yok bir şey...

Güreş bütün dehşetle başladı. Pala Mehmet, Yozgatlıya peş kabza hücumuna geçti. Ve peş kabzaya el atarken Yozgatlı Hasan, hasmını bileğinden yakalıyarak çoban çarmıhı denilen oyuna düşürdü. Bu çoban çarmıhı denilen oyun, yağlı mermer güreşinde meşhurdur. Hasmı bileğinden kavradıktan sonra birdenbire çekerek savuracak ve arkadan iki ayağına birden dıştan kuvvetli tırpan vurulacak... Buna çoban çarmıhı diyorlar...

Hasım, arkadan tırpanı yeyince ayakları kaydığı gibi sırtüstü yere düşer...

Yozgatlı Hasan, hasmın peş kabzasına karşı bu oyun mukabelesini bulmuştu. Pala Mehmet, çoban çarmıhına gelince, ayakları kaydı ve talih ona yardımcı oldu, sırtüstü yere vuraçağına, karpuz kabuğuna basmış gibi, kayarak on adım kadar çömelmiş vaziyette yollandı, sonra durarak kaldı. Olduğu yerden birdenbire sıçrıyarak ayağa kalktı.

Bu mukabil oyuna bir başka pehlivan gelmiş olsaydı, yüzde yüz mağlûp olurdu. Lâkin Pala Mehmet, atlatmış oldu bu tehlikeyi...

Yozgatlı Hasan, hiç sinirlenmedi. Sükûnetini muhafaza etti. Tekrar hamlelere başladı. Pala Mehmet, ne olduğunun farkına varamamıştı. O, yine peş kabzaya hücum edip duruyordu. Güreşin onuncu dakikalarına doğru Pala Mehmet, tekrar peş kabzaya el taktı. Yozgatlı Hasan, ânen çoban çarmıhı oyunile mukabele etti. Hasmının kuvvetle bileğinden yakalıyarak yana doğru sür'atle savurdu ve dıştan arttan iki ayağına birden tırpanla vurdu.

Yozgatlının bu seferki oyunu çok sertti. Tırpanı yiyen Pala Mehmedin ayakları yerden kesildi. Sırtüstü ve kafası yere gel-

mek suretile yere düştü. Yozgatlı, hasmı düşerken, o da şiddetle üzerine düşmüştü. Bu ânî düşüşle hasım ağırlığı birleştiğinden dolayı Pala Mehmedin kafası şiddetle yere vurarak patladı. Ve bir anda beyni dışarı fırlıyarak, olduğu yerde nefessiz kaladı.

Yozgatlı, nihayet intikamını almış oldu. Ve on dakikada, azılı hasmını mağlûp etmekle kalmadı, canını da beraber aldı.

Pala Mehmet, o devrin en yüksek pehlivanlarından idi. Eğer Yozgatlı Hasanı da mağlûp etmiş olsaydı, sevilmediği halde belki de Sultan Mahmudun baş pehlivanı olacaktı.

Fakat Yozgatlı Hasan, müthiş ve azılı hasmına meydan vermeyip mevkiini muhafaza etti.

Yozgatlı, eşsiz bir pehlivandı. Fevkalâde yiğit ve cengâver olmakla beraber sadık bir bende idi. Küçük efendisi Aziz Efendiye, veliaht olduğu zamana kadar lalalık etti. Aziz Efendiye güreşi o öğretti. Ve Yozgatlılardan birçok pehlivanlar yetiştirip saraya kaydettirdi.

Yozgatlı Hasan, ihtiyarlayıp güreşten çekildiği zaman, veliaht Aziz Efendinin dört tane Yozgatlı baş pehlivanı vardı. Bunlar, saray baş pehlivanlığını kimseye vermezlerdi. Fakat ortaya bir Kastamonulu çıktı, Yozgatlıların elinden baş pehlivanlığı aldı. Bu Kastamonulunun ismi Arnavutoğludur.

Arnavutoğlu, altmış altı okkalık bir pehlivandı. Sultan Mecit devrinde veliaht Aziz Efendinin davetile saraya gelmişti.

Sultan Mecit, pehlivanlığa meraklı değildi. Sultan Mecit, nazik ve ince bir adamdı. Aynı zamanda kadınlara düşküncü. Veliaht Aziz Efendi, eski hâkanlara benziyen tipte ve sarayı da, bütün an'aneleri taşıyan şekildeydi.

Sultan Aziz, veliahtlığı zamanında Türk pehlivanlarını, ciritçilerini, tirendazlarını himaye etti. Bizzat kendisi Büyükdere, Çırpıcı, Tokat çayırına giderek maiyetile, cirit oynardı; pehlivan güreştirirdi.

Veliaht Aziz Efendinin müsabakalarını seyretmek için on binlerce halk meydanlara dolardı. Ecnebi elçiler de geirdi.

Veliaht Aziz Efendinin müsabakalarını seyretmek için on binlerce halk meydanlara dolardı. Ecnebi elçiler de gelirdi.

Veliahtın, babayığitleri himaye etmedi, bizzat kendisinin bir yerden bir yere giderken halk onu hararetle selâmlar ve alkışlardı.

Halk, her nedense Sultan Mecide kıymet vermiyordu. Onun Avrupaî tarzdaki yaşayışından ve mukallitliğinden memnun değildi. Hele Tanzimatı Hayriyeyi ilân eden ve hristiyanlara bol cepten hürriyet verip devlet umuruna ve halk üzerine mu-

sallat kılan Sultan Mecit hükûmetini, ahali hiç istemiyor ve sevmiyordu.

Veliaht Aziz Efendinin eski devirleri hatırlatan yiğitçe ve alaturkaca olan hal ve harekâtı halk üzerinde müessir oluyordu.

Şurası muhakkak idi ki, eğer veliaht Aziz Efendi, Türk babayığitlerini, Tanzimatı Hayriyeden sonra himaye etmemiş olsaydı, Türk pehlivanlığı ve sporculuğu, garp cereyanları içinde, hristiyan müstevlilerin zehirli havasile daha o günden silinip süpürülürdü.

Her ne hal ise, Arnavutoğlu Ali pehlivan, Kırkpınarda başı alıp büyük bir muvaffakiyet göstermişti. Bu namdar pehlivanın muvaffakiyetlerini haber alan veliaht Aziz Efendi, Arnavutoğlunu sarayına getirtmişti.

Arnavutoğlu, veliaht sarayına geldiği zaman Yozgatlı Kel Hasan, artık ihtiyarlamış ve güreşten çekilmiş bulunuyordu.

Fakat gerek saray ve gerek Türk İmparatorluğu baş pehlivanlığı Yozgatlıların elindeydi.

Yozgatlı Hasan, kendisinden sonra mevki tutacak birçok Yozgatlı pehlivanlar yetiştirmişti. Bu baş pehlivanlar veliaht Aziz Efendinin sarayında Kuşçu başı, Hamlacı başı ve Şamdan-çı idiler.

Yozgatlılar, pehlivan üzerine pehlivan yetiştirerek on beş, yirmi sene saraya hâkim kaldılar. Nihayet Arnavutoğlu, veliaht sarayına gelerek Yozgatlı Kel Hasanın baş pehlivanlarını, teker teker Aziz Efendinin huzurunda mağlûp etti ve veliaht Aziz Efendiyi de yenerek Türk İmparatorluğu baş pehlivanı oldu.

Şurasını rivayet ederler ki, Yozgatlı Kel Hasanın, efendisi Aziz Efendi ile ciddî güreşleri vardır. Fakat Yozgatlı o vakitler kırk beş yaşlarında varmış.

Aziz Efendinin pehlivan ustası olan lalası Yozgatlı Kel Hasan, efendisile, kırk beş yaşlarında yaptığı bir güreşte mağlûp olmuştur. Veliaht Aziz Efendi, ustasını üstüste iki defa yağ güreşinde yenmiştir. Bu da gösteriyor ki, Aziz Efendi, son derecede kuvvetli bir adammış. Ve, böyledir.

Yozgatlı Kel Hasanın baş pehlivanlığı sırasında kendi yetiştirmelerinden ve aslen Yozgatlı olan Kara Manda isminde bir pehlivan türemiştir. Bu pehlivan çok kavi ve fevkalâde iri idi.

Kara Mandayı bugünkü ihtiyar Yozgatlılar ağızdan ağıza biliyorlar. Fevkalâde meşhur bir pehlivanmış...

Kara Mandanın Yozgadın hangi civarından olduğunu bilemiyorum. Bu pehlivan hakkında epeyce tetkikatta bulundum.

Fakat bir türlü köyünü öğrenemedim. Maamafih, arzettiğim gibi, Yozgatlılar, Kara Mandanın destanlarını biliyorlar.

Yozgatlı Kel Hasan, Kara Mandayı saraya getirtmişti. Bu pehlivan, diğer baş pehlivanları teker teker huzur güreşlerinde meydandan çıkardığı cihetle, ortaya Yozgatlı Kel Hasanın çıkması zarurî olmuştu.

Maamafih, Yozgatlı Kel Hasan, kolay kolay Kara Mandaya mağlûp olmayacağı kanaati vardı. Veliaht Aziz Efendi de aynı kanaatte bulunuyordu.

Yozgatlı Kel Hasanla Kara Mandanın güreşi çok çetin olmuştu. Bu güreş iki gün sürmüştü.

İki pehlivan, birinci günü öğleden sonra tutuşmuşlar, tam yedi saat güreşmişler. Akşam olunca Aziz Efendi, güreşi berabere ayırmak emrini vermiş... Fakat pehlivanlar bu emri tanımamışlar... Gözleri kararan pehlivanlar ve bilhassa Yozgatlı Kel Hasan, veliahta:

— Efendimiz, bizi bırakınız.. kozumuzu payedelim.

Diye dayanmıştı. Bunun üzerine Aziz Efendi de:

— Pekâlâ!.. Şimdi gece oldu. Bırakınız güreşi, yarın devam ediniz.

Deyince, buna pehlivanlar razı oldular. Ertesi sabah iki pehlivan tekrar ortaya çıkarak kapiştılar. Pehlivanların, bir gün evvel yedi saat yaptıkları güreş, ikisini de hırpalamış olduğu belliydi. Her ikisinin de vücudu ciğer gibi kıpkırmızı olmuştu. Sonra enselerinde, göğüslerinde derin tırnak yaraları vardı.

İki inatçı ve zorlu pehlivan, Türk İmparatorluğu baş pehlivanlığı için biribirlerini yediler. İkinci günü de tam yedi saat daha güreştiler. Yine akşam oldu.

Veliaht Aziz Efendi, güreşin berabere ayrılmasını emredince, pehlivanlar yine itiraz ettiler. Bunun üzerine Aziz Efendi:

— Siz, biribirinizi yenemeyeceksiniz... Bu âşikârdır. Güreniz, ustalığınız denkleşmiştir. Uğraşmanız beyhudedir. Şimdilik bırakınız... Birkaç ay sonra bir kere daha biribirinizi denersiniz!..

Diye kat'i emir verince, iki pehlivan ayrıldılar. Fakat her ikisi de tırmık içinde, kaşları, dudakları patlamış haldeydi. Meydandan, kanla bulanmış halde çıktılar. Vücutları şişmişti.

Pehlivanların ayaklarından, çıraqları kispetlerini çıkarmadılar. Baldırları, uylukları şişmişti. Bıçakla keserek kispetlerini ayaklarından çıkardılar. Bu derece anudane ve vahşiya ne güreş o güne kadar görülmemişti. Eğer Sultan Aziz olmamış ve güreşi ayırmamış olsaydı, iki pehlivan, bütün gece sabaha

kadar güreşeceklerdi. Biri diğerinin leşini ortada bırakacaktı. Yozgatlı Kel Hasanın, Kara Manda ile tekrar bir güreşi olup olmadığını bilmiyoruz. Burası da bize meçhuldür. Yalnız bildiğimiz bir şey varsa, Kara Manda, Yozgatlı Kel Hasan ile bu acı ve zehir gibi güreşi yaptığı zaman otuz yaşlarında varmış...

Yozgatlı Kel Hasan ise kırk yaşlarında bulunuyormuş. Yani Yozgatlının ihtiyar oluşu, Kara Mandaya meydan vermiş... Eğer Yozgatlı genç olmuş olsaydı, Kara Mandayı yenerdi.

Yozgatlı Kel Hasan, gelmiş geçmiş pehlivanlarımızın en namdarlarından biridir. O, aynı zamanda yağlı mermür üzerinde güreşen bir pehlivandı. Eski devrin en zorlu pehlivanlarını birer birer yenmişti.

Yağlı mermer üzerinde güreşmenin ne kadar tehlikeli olduğunu yazmıştım. Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde diyor ki: «Bu güreş, tamamen hile ve hud'a musaraasıdır. Bu güreşi yapanlar, cenk meydanlarında düşmanlarına karşı galip gelirler.»

Şimdi aklıma şöyle bir şey geliyor: Eğer bugünkü pehlivanlarımızı yağlı mermer üzerine salıvermiş olsaydık, acaba ne yapabilirlerdi? Hiç şüphe yok ki, yağlı mermer üzerinde, değil hasımla kapişmak, doğru dürüst bir baştan bir başa yürüyemezlerdi.

Vücut yağlı, mermer yağlı.. üste de olanca kuvvetle tutuşup boğuşmak... Doğrusu inanılacak şeylerden değildir.

Fakat bu bir vâkıadır. Doğrudur. Tarihimizin kaydettiği bir güreştir. Efsane değildir.

Evliya Çelebi, bu güreşleri kendi gözile görmüş ve seyretmiştir. Hattâ güreş duasını bile seyahatnamesine yazmıştır.

Güreş duası, Bektaşilik kokuyor... Anlaşılan bu güreş tekeleri Bektaşilere aittir. Esasen Türk Bektaşiliği tamamen içtimaî bünyemize nüfuz etmiş bulunuyordu.

Bektaşiliği bozan ve onun bünyesini kemiren, hırpalıyan; Rumeli baba Bektaşiliği olmuştur. Arnavutların baba Bektaşiliği, Türk Çelebi Bektaşiliğinin temizliğine halel getirmiştir.

Elyevm, Asya Türklerindeki Bektaşilik, lekesiz ve temiz halde yaşar. Ve Arnavut Bektaşiliği, babaların soygunculuğuna ve ahlâk hudutlarından hariç evsafı ile çirkin bir mevzu ve teşekkül halindedir.

Her neyse, işte Evliya Çelebinin tesbit ettiği güreş duası şudur:

«Allah, Allah, Hâcei âlem. Seyyidi kâinat, Mu'cizi mevcudat, pür kemalü cemal Muhammed Mustafa râ salâvat. Engürüde (Ankarada) Eritr, Rumda Mehmet Buhari, Sarı saltuk, Ton kir, Tuman çeker. Pirimiz Hazreti Mahmut pîri yâri veli

aşkına dest bedest kafa, sine ber sine muhabbeti Ali aşkına Allah onara..» dan ibarettir.

Görülüyor ki, tam Bektaşî nefesidir. Hem de su katılmış... Fakat bu duada baba Bektaşîliği (Arnavut Bektaşîliği) kokusu yoktur. isimler ve mevkiler, yani pîrler Anadoluludur. Tam Türk Çelebi Bektaşîliğinin esaslarını taşıyor.

Kitabımın bir yerinde yazdığım gibi, güreş tekkelerinin ne vakit kapandıklarına dair bir kayıt yoktur. Tarihlerimiz bu hususta sağdırlar. Eğer Evliya Çelebi, gözlerle gördüğü yağlı mermer güreşini Seyahatnamesine yazıp notetmemiş olsaydı, o Türk güreşini de bilmiyecektik... Tarihin karanlıklarına karışıp gidecekti.

Yağlı mermer güreşi hakkında ne vak'a nüvis tarihlerinde, ve ne de başka bir yerde kayıt yoktur. Ben de bunu tesadüfen bulup ortaya çıkardım.

Anladığıma göre Yeniçeri ocağı kökünden lâğvolunduğu zaman bu tekkeler de yakılıp yıkılmış, ortadan yokedilmiştir. Nam ve nişanları silinip gitmiştir.

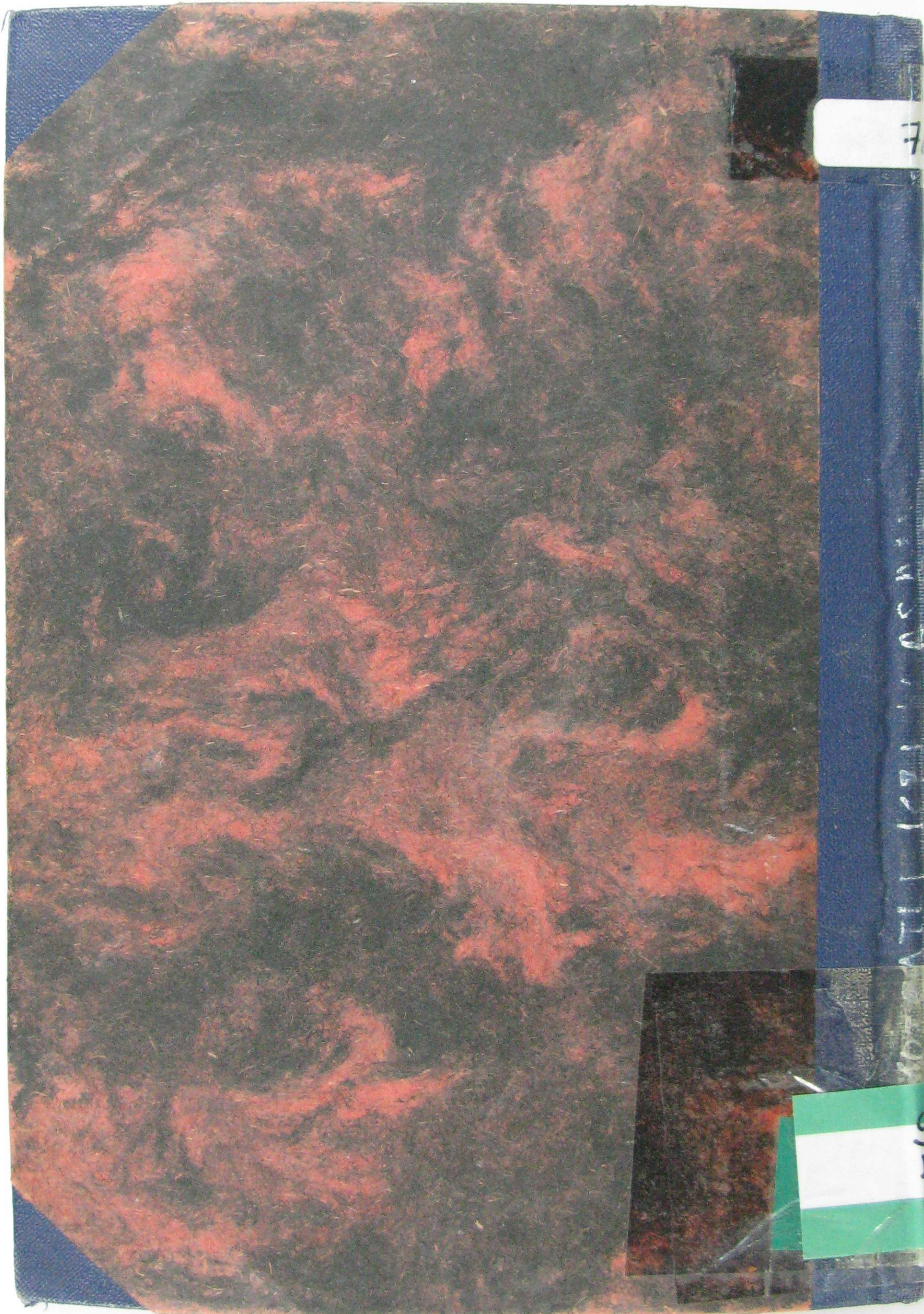
Çayırda, yağlı güreşin umumî bir şekil alması, bu tekkelerin lâğvından sonra taammüm etmiş olması muhtemeldir.

Hulâsa şudur ki: Yiğitlik tarihimize ait malûmatımız azdır. Kırk senedir bu gayya kuyusu içinde bocalayıp duruyordum. Elde ettiğim malûmat, devele kulaktır.

Halbuki, eski devirlerde pehlivanlık tarihimize ait hareketler ve teşkilâtları çok geniş olmak lâzımdır. Ömrüm vefaa ederse, araştırmalarım devam edeceğim... Belki yıkılıp yakılmamış; okkalık kâğıt hesabına satılmamış kalan ecdat evrakından bakiye kalan tomarlardan bir şeyler daha toplayıp çıkarabilirim.

F-30

7

210

YOZGATLI KEL HASAN

Yozgatlı Kel Hasan, ikinci Sultan Mahmudu Adli devrinin en namdar baş pehlivanlarından biridir.

Yozgatlı Hasanın, aslen Yozgadın Hasbekli köyünden olduğunu söylerler. Fakat Yozgatlı olduğu, zaten lâkabı ile de malûmdur. Evvelden Yozgattan çok namdar pehlivanlar yetişirdi. Ve birçok Yozgatlı baş pehlivanlar gelip geçmiştir.

Yozgatlı Hasan, aslen Kalyoncu ocağına mensup olup Kaptanı Derya maiyeti pehlivanlarındandı.

Bin iki yüz kırk bir hicrî senesine kadar Kaptanı Derya paşaları, maiyetinde pehlivanlardan mürekkep bir tabur kalyoncu bulunurdu.

Kaptan Paşaların maiyetindeki pehlivanların adedi malûm değilse de, bazı mehazlere göre bin kişiden mürekkep imişler.

Kaptan Paşalar maiyetinde bin kişilik pehlivan bulunması tertibi, Fatih Sultan Mehmet zamanından itibaren kurulduğu anlaşıyor.

Meşhur tirendaz Tozkoparanın ve yine meşhur tirendaz Bursalı Şuccam Kaptanı Derya maiyetlerinde pehlivan oldukları sabittir.

Tozkoparan; iki metre, on sekiz santim boyunda bir pehlivandı. Müthiş kuvvete sahip olan bu pehlivan, aynı zamanda tirendazdı.

Tozkoparan, Fatih Sultan Mehmet devrinde yetişmiş, nadir sporculardan biridir. Onun attığı oku bugüne kadar kimse aşamamıştır.

Tozkoparanın, İstanbul Okmeydanında, namına dikilmiş âbidesi vardı. Ben, gençliğimde bu dikili kitabeyi gördüm. Bugün bu âbideler ve kitabeler, Karılar çeşmesinde, Piyalede, Okmeydanında, Arnavutların vücuda getirdikleri bostan tarlalarının ve kulübelerinin temel taşlarını teşkil etmektedir.

Bahçıvanlar, bu sahipsiz tarihî kitabeleri yerlerinden sökecek, kırarak duvar ve temel taşı yerine kullanmışlardır. E!.. Bir Arnavut bahçıvanın düşüneceği bundan başka ne olabilirdi?.. Okmeydanını boş bulmuş Arnavut muhacirler, şimdi orasını bostan tarlaları haline getirmişlerdir. Bahçeler içinde teşekkül eden Arnavut kulübelerinin temelleri, Türk pehlivanlarının namına dikilen tarihî menzil taşlarıyla de desteklenmiş bulunuyor. Bir millet, an'anelerini ve tarihini benimsemediği ve unutmaya başladığı günden itibaren, yaşamak hakkını kaybetmiş olur.

EDİRNE İLİMİYE KİTAPLIĞI	
Kısmı	Sü
Yeni n	7456
Eski n	
Tasnif No	927 403
Geldiği tarih	

Milletler, an'anelerile ve tarihleriyle yaşarlar. Bir milletin üzerine çöken müstevli anasır, kendi menfaatlerinden başka bir şey düşünmiyebilirler. Ve kendi menfaatleri namına yaşamak ve zengin olmak için, sinesine üşüşükleri ve kondukları milletlerin an'anelerini, âbidelerini, tarihini hiçe sayarlar... Fakat, şurası bir hakikattir ki, bir millet, benliğini kaybetmemişse, bu gibi mütecavizlere kat'iyetle meydan vermez. Varlığı olan tarihine dokunanları baltalarlar.. hattâ linç ederler...

Yozgatlı Kel Hasanın da tirendaz olduğu muhakkaktır. Yalnız, Yozgatlının tirendazlıkta rekoru yoktur. Yüksek bir rekor tesis edemediği için namına dikilmiş bir menzil taşı yoktur.

Yozgatlı, eski tirendazlar ayarında değildi. Çünkü zamanla ne Tozkoparan ayarında ve ne de Şücca ve Kaptanı Derya Ahmet ayarında babayiğitler kalmamıştı. Pehlivanlar ocağı, diğer şuaabat gibi yavaş yavaş sukuta uğramıştı.

Sultan Mahmudu Adlî devri, eski tarihî varlığımızın son devridir. Bu devrin ortalarında, eski tarihî devrimizin söndüğü yeni bir devre girdiğimizi görürüz.

Yeniçeri ocağı tefessüh etmiş ve bu ocağa mümasil teşkilâtımız sukut etmiş olduğundan, ortadan kaldırılmıştı. Bu ilga; sükûnetle olmamıştı. Kanlı sahnelerle vücut vermişti.

Yeniçeri ocağı ve buna mümasil teşekküller ortadan kalktıktan sonra Avrupa mukallitliği başlamıştı. Gerek deniz ve gerek kara kuvvetleri teşkilâtımız garphlaşıyordu. Fakat böyle olmakla beraber, Sultan Mahmut devrinde eski an'anelerimiz ve benliğimize hâlel getirilmemişti. Herşey, benliğimiz içinde yeni bir teşekküle doğru gidiyordu. Hattâ, başımıza giydığımız Girit Rumlarının fesi bile benliğimize uydurularak vücutlandırılmıştı.

Fakat Sultan Mahmudu Adlîden sonra Sultan Mecit tahta geçince, an'anelerimiz kırılmağa ve tarihimiz baltalanmağa başlandı. Buna sebep, Tanzimatı Hayriyenin ilânıdır.

Tanzimatı Hayriyenin ilânile asıl Türk an'aneleri kökünden sallandı. O vakte kadar hristiyan anasıra, asıl Türk milleti içerisinde idarî ve siyasî haklar verilmemişken, Tanzimatı Hayriyenin ilânı üzerine bu akalliyetler, birçok haklara malik oldular. Ve birçok haricî tahrikâtla idarî ve siyasî bünyemizde tezebüz vücuda getirdiler. İktisadî bünyemizi kökünden yıktılar. Bu müstevli kuvvet yavaş yavaş Türk an'anesini, Türk tarihini başka simalarda veçhelendirmeğe koyuldular.

İşte, bu muazzam ve tarihî hâdisedir ki, eski Türk pehlivanlığı üzerinde de müessir olmaktan geri kalmadı. Bütün yiğitler ocağını yıktı. Ortada ne pehlivanlar tekkesi kaldı ve ne de tirendazlar tekkeleri... Bunlar birer birer mevkilerini garbın

teşekküllerine terkeder oldular. Halbuki garpta babayiğitlik ocağı namına bir şey yoktu. Çünkü hristiyanlık, asırlarca evvel yiğitliğe düşmandı. İyi bir hristiyan, zayıf, sıska ve târiki dünya olmalıydı. Bu, hristiyanlığın en birinci kaide ve telkinatıydı. Bu sebeple, en iyi hristiyanlar kuvvetsiz kalmayı tercih ederler ve vücutlarına, zayıf ve nahif düşmek için sülük yaşıtırlardı.

İşte, Tanzimatı Hayriyeden sonra Osmanlı devleti ve münevverleri, garp medeniyetinin kurduğu kuru babayiğitlik örneğini kendisine mal ederek yürüdü. Pehlivan ocaklarını söndürdü. Elli sene sonra, Sultan Hamit devrinde ortaya Babiâli Efendisi dediğimiz miskin, sünepe, işten güçten kalmış bir tip çıktı. Bu, Tanzimatı Hayriyenin, yarım asır sonra vücuda getirdiği garp medeniyeti döküntüsüydü. Millî bünyeyi harabiye-te-sevkeden ezici bir eserdi.

Maamafih, bu böyle devam edegelmekle Türk köylüsü kendini kaybetmedi. Türk köylüsünün ocakları söndürülmekle beraber o, an'anelerine sadık kaldı. Bayramlarında, seyranlarında güreşir, atlar, koşar, at yarıştırır cirit oynar, piştovla destiye nişan atardı. Kendi benliğini kaybetmiyen, başbaşa an'anelerine sadık kalan Türk köylüsü asıl bünyeyi muhafaza eder oldu. Babiâli Efendisi, yani müstevli Türk münevverleri ve devlet, kendi âleminde bir ayrılık vücuda getirdi. Devletle millet arasındaki bu ayrılık devam edip gitti. Fakat çok sürmedi. Tanzimatı Hayriyeden sonra ancak yetmiş sene kadar sürdü. Ve Tanzimatı Hayriyenin vücuda getirdiği sahte ve Türk milletinden olmıyan varlığı, müstevli efendilerle beraber sukut edip çöktü. Koskoca Osmanlı İmparatorluğu, bir anda üful etti.

Eğer Türk milletinin an'anelerini ve tarihini muhafaza eden Anadolu köylüsü olmamış olsaydı, maazallah bugünün varlığını bulmak imkânı bulunmıyacaktı.

Yukarıda yazdığım gibi, müstevli devletten ayrı kalan Türk köylüsü, eski an'anelerinin verdiği hızla şahlandı ve bugünkü istiklâlini elde etti.

Bu giriş, Yozgatlı Kel Hasan mevzuunun haricindeymiş gibi görülür... Fakat hiç de böyle değildir. Her öz Türk, tarihinin karanlık sayfalarını bilmelidir. Çünkü Tanzimatı Hayriyeden sonra Türk milleti namına yazılan tarih sayfaları, edebiyat parçaları, iktisadî görüşler, idarî ve siyasî tahliller.. ilh.. büsbütün başkadır. Ve bu başkalıklar, Türk milletinin malı imiş gibi, öz Türklere yutturulmuştur. Sözde garphlaşıyoruz, sözde terakki ediyoruz imiş gibi aldatılmışızdır. Öyle fikirlere sahip olmuşuzdur ki, bunların hepsi birer fenalık, birer yıkıcı varlıklardı.

Türk tarihinin bu safhası acıklı ve uzundur. Bunu burada bırakalım. Yalnız, okuyucularıma, Türk babıyigitlik tarihinin nasıl sukuta uğradığını bu kısa yazılarımla arzedebildimse, ne mutlu bana!..

İşte Yozgatlı Kel Hasan, yukarıda tarihini çizdiğimiz bu iki devrin arasında ve bu iki devri yaşamışlar içinde bulunmuş, Türk babıyigitlerinin sonuncusudur.

Evet, Yozgatlı Kel Hasan; Yeniçeri ve mümasili teşkilâtın lâgvından evvel eski Türk an'anelerine göre yetişmiş bir pehlivandı. Yeniçeri ve mümasili teşkilâtın dağılması üzerine Sultan Mahmud'un yanında bulunmuş ve bu devri de Tanzimatı Hayriye'ye kadar yaşamıştır.

Sultan Mahmud'un vefatı ile Yozgatlı Hasan, Sultan Mecit devrini de yaşamış ve Tanzimatı Hayriye çılgınlıklarını da idrâk etmiştir. Sultan Mahmud'un vefatı ile Yozgatlı Kel Hasan, Sultan Mahmud'un oğlu veliaht Sultan Azizin yanında kalmıştır.

Sultan Aziz, pehlivan olmakla beraber, eski an'anelere sadık bir sefti. Bu sebeple, eski babıyigitler ocağından artakalmış olanları hep maiyetine almıştı.

Sultan Mahmut, esasen Yozgatlı Kel Hasanı, oğlu şehzade Azize lala tayin eylemişti. Hasan, Sultan Azizin âdeta jimnastik ve spor hocasıydı. Eski devirlerde padişahların oğulları sarayda okurlardı. Şehzadelerin müteaddit ders hocaları vardı. Bir de pehlivanlık hocaları vardı ki, bunlar, şehzadelere ciritçilik, binicilik, tirendazlık, denizcilik, pehlivanlık ilh.. gibi sporları öğretirlerdi. İşte Yozgatlı Kel Hasan da, Sultan Azizin hocasıydı.

Yozgatlı Kel Hasanın ne suretle yetiştiğini bilmiyoruz. Yalnız, Kaptanı Derya maiyetine memur yigitlerden olduğu malûmumdur. Yozgatlı Kel Hasan, Navarin deniz muharebesinde bulunmuştur. Rusların teşvikile Morada bulunan Rumlar isyan etmişlerdi. Devlet, bu isyanı bastırmak için uğraştı. Nihayet Mısır ordusu, İbrahim Paşa kumandasında Moraya geldi. Harekât daha ziyade kuvvetlendirildi. İsyan kırıldı, bastırıldı. Bunu gören Ruslar, inkisarı hayale uğradılar.

Ruslar, Baltıktan Akdenize girdikleri donanmalar ile Navarinde bulunan Osmanlı donanması üzerine yürüdüler. Bunu gören Fransızlarla İngiliz donanması da beraber hareket etti. Ve Navarinde Osmanlı donanmasına hücum edip yaktılar. Bu kahpece hücumda, denizcilerimiz mukabelede kusur etmediler. İşte bu hücumda uğrıyanlar içinde Yozgatlı Hasan da vardı. Kaptanı Derya maiyetinde bulunuyordu.

Yozgatlı Kel Hasan, bu muharebede göğsünden yaralan-

mıştı. Yeniçerinin lâgvından sonra Yozgatlıyı, Sultan Mahmud'un sarayında buluyoruz... Ve o devrin baş pehlivani oluyor.

Yozgatlı'nın bu devirde kimlerle güreştiği tamamen malûmumuz değildir. Yalnız, birkaç tanesini biliyorum.

Yozgatlı Kel Hasanı bana anlatan, bundan kırk sene evvel vefat eden, Ali ağa isminde, yüz on yaşında bulunan kemankes Ali ağadır. Bu zat, Uzunçarşı başında Âli Paşa konağı sırasında otururdu. Merhum babamın dostlarından ve Sultan Hamidin imamlarından birinin babasıydı. Ve bahriyeli Koçhisarlı Murat Kaptanının kayınpederinin babası bulunuyordu. Eski Yeniçerilerden bir zattı. Nasılsa sağ kalıp, yakasını kurtarmışlardandı.

Ali ağa, yüz on yaşında olmakla beraber dinç bir adamdı. İri kemikli, uzun boylu, ihtiyarlığına rağmen korkunç yüzlü bir zattı. O, Yozgatlı Kel Hasanın portresini şöyle çizmişti:

Kara yağız, ablak çehreli, kalın enseli, fevkalâde uzun boylu, (iki metreden uzun demek), iri kemikli ve kabarık adaleli, elli, ayaklı bir adam...

Ali ağa, Yozgatlı Kel Hasanın Okmeydanında, şehzade Sultan Azizle ok atışlarını görmüş, Büyükdere çayırında atlı cirit oynadıklarına şahit olmuş, ve gerek Sultan Mahmut devrinde, gerek Sultan Mecit devrinde Yozgatlı'nın müteaddit baş güreşlerini de seyretmiştir.

Yozgatlı Kel Hasanın, Kaptanı Derya maiyetinde, seçme babıyigitler arasında mevki aldığını ve Navarin muharebesinde dövüşerek yaralandığını nakleden de Ali ağadır.

Fakat sonradan ağızdan ağıza naklen gelen sözlerden de, Yozgatlı Hasanı tesbit etmiş oldum. Eski ihtiyar pehlivanlar, Yozgatlıyı işitmişler...

Sultan Azizin, Sultan Mecit devrinde veliahtlığı zamanında saraya intisap eden Arnavutoğlu, Yozgatlı'nın ihtiyarlık zamanına yetişmiştir. Arnavutoğlu, Yozgatlı Kel Hasandan bahsedermiş... Her ne kadar Kavasoglu Koca İbrahim (Sultan Azizin baş pehlivani), Yozgatlı Kel Hasana yetişmemişse de, böyle bir pehlivanın olduğunu o da arkadaşlarına nakledermiş...

Yozgatlı'nın, Sultan Mahmut devrinde en büyük hünere, eşeğe kılıç savurmakmış... Ali ağa, şöyle anlatırdı:

«Eski pehlivanlar, yalnız güreş yapmazlardı. O vakit bir adama pehlivan demek için birçok şeyleri bilmesi ve yapması lâzımdı. Yalnız güreşmek, pehlivan olmak demek değildi. Pehlivan olmak için iyi tirendaz, iyi ciritçi, iyi gürzcü, iyi binici olması lâzımdı. İşte Yozgatlı Hasan, bütün bunları bilirdi. Üste de iyi bir denizciydi. Kaptanı Deryalar maiyetinde birçok muharebelere iştirak ettiğinden, denizciliği de öğrenmişti.

Ali ağa diyor ki:

Bir gün Çırpıcı çayırında eşeğe kılıç savuracaklardı. Daha o vakit Yeniçeri kalkmamıştı. En ileri gelen pehlivanlar Çırpıcı çayırına geldiler... On binlerce seyirci vardı. Ben de tirendazlarla beraber gitmiştim. Ortaya kocaman Kıbrıs, Merzifon, Mısır eşekleri çıkarıp kazıkladılar. Bu eşeklerden belki elli tane vardı. At gibi iri eşeklerdi.

Babayiğitler ellerinde pala, meydana çıkıyorlar. Meydan da kazıklı bulunan eşeklerden birini uzunca bir ipe bağlayıp, salgın bir halle salıveriyorlar. Birisi elinde kırbaç, eşiği dövüyor ve hareket haline getiriyor. Babayiğit, elinde pala ile eşiğin peşine düşüyor... Bir çalımına getirerek birdenbire palasını savuruyor. Eşiği, göğsünden kuyruk sokumuna kadar biçiyor... İşte hüner budur. Birçokları da biçemeyip yarıda kalıyor. Yozgatlı Kel Hasan, hangi eşeğe kılıç çaldıysa, bir vuruşta göğüs-ten kuyruk sokumuna kadar çıkardı. Bu, görüldüğü gibi kolay bir şey değildir. Nice zorbaların vurdukları kılıç, eşiğin göğüs kemiklerinde takılıp kalıyordu. Birçok kere de ellerinde palalar ve kılıçlar kırılıyordu. Sonra ince ibrişime, ipeğe pala ve kılıç vurma oyunları vardı ki, bu da zor oyunlardan birisiydi. Gözle görülemeyecek derecede ince ipeği bir vuruşta kesmek... Yozgatlı Kel Hasan, bu işde de birinciler meyanındaydı.

Sultan Aziz, babası ikinci Sultan Mahmut gibi, küçük yaştan babayiğitlik hareketlerine heves etmişti. Yozgatlı Hasan, efendisine ata binmeyi, cirit oynamayı, ok atmayı, pehlivanlığı öğretmişti.

İkinci Mahmut, yaman bir tirendazdı. Okmeydanında, namına dikilmiş menzil taşı vardı. Bin iki yüzüncülerden bir rekortmendi. Sultan Mahmudun rekorunu bugüne kadar kırmış, dünya yüzünde kimse çıkmamıştır. Müthiş bir tirendaz olduğu, garp tarihlerinde de mukayyettir..

Sultan Aziz, babası gibi ve kardeşi Sultan Mecit gibi ince yapılı değildi. İri yapılı, elli, ayaklıydı. Bundan ötürüdür ki, yaptığı sporlar içinde daha ziyade pehlivanlığa merak etti. Ve lalası Yozgatlı Hasandan evvelâ hâlis Türk güreşi olan kara kuk güreşini öğrendi. Sonra da yağlı güreşe heves ederek onu da öğrendi.

Yozgatlı Hasanın iyi bir denizci olduğunu yazmıştım. Buna şahit olarak, naklen işittiğim bir vak'asını anlatayım. Bu vak'ayı, Kavalalı zade Üsküdarlı İsmail Hakkı Beyden işitmiştim. İsmail Hakkı Bey de Sultan Azizin mabeyincilerinden Hafız Mehmet Beyden işitmiş... Vak'a sahihtir; nâkiller muayyendir...

Bir gün, Sultan Mahmut devrinde, Sultan Aziz on yaşlarında iken, Yozgatlı Hasanla, Kızkulesi önlerinde sandalla gezi-

yorlarmış... Ve balık tutmağa başlamışlar... Küçük şehzade balık tutarken, cebinden altın saatini denize düşürmüş... Bu saati babası Sultan Mahmut hediye olarak verdiği için küçük efendi bu kayıptan müteessir olarak ağlamağa ve üzülmeye başlamış... Yozgatlı Hasan, efendisine sormuş:

— Arslanım, neden bu kadar üzülüyorsun? Ben şimdi onu çıkarırım.

Deyince, Aziz Efendi, korkarak susmuş... Lalasının, kendisini denize atıp bir felâkete kurban gitmesinden çekinmiş... Cevap vermiş:

— Lalam.. olmaz. Seni feda edemem...

Yozgatlı ise:

— Sultanım! Bizler din ve devlet uğruna fedai gelmişiz bu dünyaya!.. Efendimizin yadigârını Kızkulesinin dibinde bırakarak sarayı hümayuna dönemem. Merak etme arslanım!.. Biz nice düşman kellelerini biçerek denizlerden devşirmiş kullardanız...

Diyerek, derhal soyunmuş.. efendisinin acıklı feryatları önünde Kızkulesinin derin sularına dalmış. Bir dakika geçmeden elinde saat, suyun yüzüne çıkmış...

Şehzade Aziz Efendi, lalasını su üstünde görünce derin bir nefes almış. Yozgatlı, saati efendisine vermiş. Sultan Aziz, bu vak'ayı ikide birde şu suretle söylörmüş:

— Şu saati görüyor musunuz?.. Bunu, Kızkulesi açıklarında denize düşürdüm. Allah rahmet eylesin, lalam Yozgatlı Hasan, soyunup denize atladı. Ve bulup çıkardı. Hilâf olmasın ama, yedi, sekiz kulaç su vardı. Ne babayiğit bir adamdı! Nerede öyle babayiğitler şimdi?..

On yaşındaki şehzade Aziz Efendi, saati aldıktan sonra cebinden bir defter çıkarmış ve şunları notetmiş:

— Bir gün gelir de sayei resulullahta padişah olursam, lalama en büyük iyilikte bulunacağım...

Notunu yazdıktan sonra lalasına sormuş:

— Lalam!.. Padişah olursam, sana en büyük ihsanımı bahsedeceğim...

Lalasının verdiği cevap şu olmuş:

— Cenabı Rabbülâlemin elyevm tahtı Osmanide berkarar olan efendimize tulü ömür ihsan eylesin... Zati şahanelerinin sıhhati hümayunlarından başka hiçbir dünya malına ihtiyacım yoktur.

Cevabını vermiş. Tok gözlü olan Yozgatlı Hasan, hakikaten dünya malına kıymet verenlerden değilmiş...

Fakat Sultan Aziz padişah olduğu zaman Yozgatlı Hasan vefat etmişti. Not defterindeki kayıt bu suretle yerini bulama-

mıştı. Lâkin, Yozgatlı ölünceye kadar veliaht Aziz Efendinin sarayından ayrılmadı. Efendi, onu gözü gibi severdi. Lalasının ayrı bir dairesi, ayrı tablası ve hademeleri vardı.

**

Yozgatlı Hasan, Sultan Mahmut devrinin son on beş senelik zamanında imparatorluğun yegâne baş pehlivanı idi. Karşısına ne kadar pehlivan çıkmışsa hepsini birer birer mağlûp etmişti.

Bir gün Trablusgarp vali ve kumandanından, Sultan Mahmuda bir arıza ile bir pehlivan gönderildi. Bu pehlivan Trablus ocaklarından yetişmiş bir garplı idi. Yani orada yerleşmiş Türklerdendi. İsmi Pala Mehmet idi. Önüne gelen pehlivanları bir elde mağlûp ederek Trablus ocağında mevki ve şan almıştı.

Pala Mehmet, fevkalâde iri bir pehlivanmış. Bir oturuşta bir kuzuyu yermiş...

Pala Mehmet, Trablus vali ve kumandanının padişaha gönderdiği nadide hediyelerle beraber İstanbula gelmiş. Sarayı hümayuna götürülmüş... Sultan Mahmut merak edip Pala Mehmedi huzuruna celbetmiş. Herif çok yiğit ve çetin bir adam olmakla beraber Cezayir, Tunus, Trablusgarp dayı ocaklarında yetiştiği cihetle etvar ve harekâtı kaba imiş. Padişahın huzuruna çıkar çıkmaz, hiçbir merasime tâbi olmadan, doğrudan doğruya padişahın elini öpmüş. Bu hal, Sultan Mahmudun hoşuna giderek kendisine ihsanlarda bulunmuş. Ve irade eylemiş:

— Baş pehlivanlarla güreştiriniz!..

Sultan Mahmudun sarayında ileri gelen beş baş pehlivan varmış. Bunlardan birisi ve en başları Yozgatlı Kel Hasan imiş. Ötekiler de Kalyoncu Ali, Zincir kıran Hüseyin, Deve Mehmet, Cehennem Mustafa...

Bu pehlivanlar, diğer pehlivanların en ileri gelenleri olduğundan, Yozgatlı Hasan derecesinde iltifata mazhar olanlardandı. Sultan Aziz o vakitler on yaşlarında bulunuyormuş...

Trablustan gelen pehlivan, saray muhitinde ve taşrada epeyce heyecan uyandırdığından, ağızdan ağıza dolaşır olmuş. Aziz Efendi, meraklı olduğundan, Trablustan gelen pehlivanı huzuruna çağırarak görmüş... Pala Mehmedi, lalası Hasan ağadan fazlaca iri yarı gördüğünden dolayı ürkmüş... Gözleri yaşarmış. Pala Mehmet, efendisinin gözlerini yaşarmış görünce kendisini korkutmuş zannile müsaade talep edip dışarı çıkmak istemiş. Şehzade müsaade etmiyerek sormuş:

— Sen, aslen nerelisin?

— İzmir havalisindenim.

— Ama, seni Trablusgarplı diyorlar...

— Trablus ocağındanım sultanım!.. Fakat dedem, anam itibarile ecdaden İzmirliyim...

— Sen, yağ güreşi biliyor musun?

— Evet, sultanım!..

— Nerede öğrendin yağ güreşini?

— Cezayir, güreş tekkesi şeyhi Hoca Abdullah Efendi hazretlerinden...

— Cezayirde güreş tekkesi var, demek...

— Evet efendimiz... Yağlı mermer sahnesi çok geniştir.

— Eski tarzda yağlı mermer üzerinde güreşiyorsunuz demek...

— Evet efendimiz... Biz başka güreş bilmeyiz... Yağlı mermer üzerinde güreşiriz...

Dedi. Bu, yağlı mermer güreşi, hâlis Türk yağ güreşidir. Yunan kadiminde, Romada böyle bir güreş tarzı yoktur. Rum pehlivanlarının eskiden Bizansta yağlanıp kispet giyerek Hipodromda (Sultanahmet meydanı) imparatorlar huzurunda güreştiklerini biliyoruz. Fakat bu güreşler meydanda yapıldı. Yağlı mermerle alâkası yoktu. Garp tarihlerinde de yağlı mermer üzerinde güreş tarzını görmedim. Ve böyle bir kayda tesadüf etmedim.

Yalnız, yağlı mermer güreşini aydınlandıran, elimizde bir eser vardır. O da Evliya Çelebi seyahatnamesidir. Evliya Çelebi seyahatnamesi, Yağlı mermer üzerinde Türk pehlivanlarının nasıl tutuştuklarını ve oyunlarının adedini, şekillerini tarif eder.

Çelebi Efendi, güreş tekkelerini sayarken bilhassa Edirne'de gördüğü güreş tekkesini tasvir eder. Ve bu tekkede birkaç yüz pehlivan yeyip içtiğini, pehlivan duasını, güreş tekkesinin şeyhini ve isimlerini yazar.

Evliya Çelebinin verdiği malûmat bizi aydınlatmış bulunuyor. Ve Türk pehlivanlığı hakkında bizi tenvir eden yegâne eser oluyor.

Evliya Çelebinin tasvirine göre Türk yağ güreşi, yağlı mermer üzerinde kaygan bir sahada yapılmaktaydı. Sonraları ki, bu tekkelerin ortadan kalkması üzerine yağ güreşi, çayır üzerinde yapılır hale gelmiş olduğu anlaşıyor. Ve yahut halk yağ güreşi ile tekke güreşi arasında fark olduğu görülür.

Şurasını da düşünmek lâzımdır: Acaba Yeniçeri ocağı lâğvolduğu zaman Bektaşî tekkelerinin lâğvile bu güreş tekkeleri de mi ortadan kaldırıldı. Yani, bu güreş tekkeleri, Bektaşî tarikatine mensup tekkeler miydi?

Evliya Çelebi seyahatnamesindeki güreş duasına bakılacak olursa Bektaşîlik kokusu vardır. Belki de Yeniçerilerin lâğv

ve tenkili üzerine Bektaşî tekkelerile beraber bu tekkeler de birer ocak addolunarak Sultan Mahmudu Adli tarafından lâğvolunmuşlardır. Tarihin bu tarafı karanlıktır. Hiçbir tarihimizde, hiçbir vakıfnamemizde buna dair bir kayıt yoktur.

Ben bu bapta birçok tetkikatta bulundum. Bu ciheti aydınlatmağa çalıştım. Fakat elim boş kaldı.

Fakat Yozgatlı Hasanın, yağlı mermer üzerinde güreş yaptığını ve bu yolda tekkeler olduğunu bana Ali ağa söylemişti. Bu, bende yalnız bir fikir nakliyatı olarak kalmıştı. Neden sonra ve seneler geçtikten sonra tetkikatım arasında tesadüfen Evliya Çelebide güreş tekkelerini buldum ve yağlı mermer üzerinde güreş yapıldığını, kayda istinat eder bir halde gördüm.

Her ne hal ise, Trablusgarptan gelen Pala Mehmet pehlivanın yağlı mermer üzerinde güreş yapan pehlivanlardan olduğuna nazaran, Yozgatlı Kel Hasanla yapacağı güreş, denkli bir musaraa olacağı âşikârdı.

Şehzade Aziz Efendi, lalası Yozgatlı Kel Hasan, yenilecek diye üzülmüyordu. Çünkü Pala Mehmedi, çok iri yarı ve korkunç bulmuştu. İkide birde lalasına soruyordu:

— Lala! Bu, çok iri ve korkunç bir pehlivan!..

Yozgatlı da gülerek:

— Efendimiz.. ne olursa olsun!.. Pehlivanlık okkaya ve korkunçluğa bakmaz, ustalık gerektir. Ne olsa onlar Cezayir ve Tunus dayı ocaklarından yetişmedir. Oradaki şeyhleri, buradaki şeyhler kadar usta değildir. Bizim ustalığımız fazladır. Evvel Allah onu ortadan çıkarırız... Belki de bu güreş kulunuza da kalmaz... O, bir kere benim ortadan çıkardığım dört tane baş pehlivanı mağlûp etsin... Ondan sonra düşünürüz...

— Evvelâ seninle güreşirse ya!..

— Olamaz arslanım!.. Herşeyde bir sıra vardır. Pehlivanlıkta da sıraya riayet etmek gerektir.

— Ya, babam, seninle güreşini irade eylerse!.. İstersen, babama bu sırayı söyliyeyim...

— Olamaz sultanım!.. Efendimiz hazretleri böyle bir iradede bulunmazlar...

Diyerek, küçük şehzadesini teskin etmişti. Küçük Aziz Efendi, hakikaten kederleniyordu. Çünkü lalası, onun gözünde çok büyük bir babayıgitti. Bir taraftan bozulup mağlûp olmasına tahammül edemiyordu.

Sultan Mahmut, Yozgatlı Kel Hasanı çağırdı ve sordu:

— Pehlivan.. ne dersin bu Garp ocağından gelen pehlivana!..

—

— İri yarı bir kalyoncu... Bunlar, Turgut Reisin gemici-

lerinin torunlarının torunları imiş... Su katılmamış kalyoncular...

—

— Bununla bir güreş yaparsınız!.. Derecesini görelim. Babayıgıt bir adama benzer...

— İrade efendimizindir.

— Evvelâ onunla Kalyoncu Ali tutuşsun. Ne dersin?

— Efendimiz, irade buyurursanız evvelâ Zincir kıran Hüseyin kulunuzu tutuşturalım...

— Neden?..

— Kalyoncu Ali kulunuz, hepsinin daha mahiridir.

— Eh!.. Pekâlâ!..

—

— Bu herif hepsini yenerse ne olacak?

— İrade buyurursunuz; kulunuz meydana çıkarım!..

— Seninle güreştğini istemiyorum. Çünkü Aziz Efendi oğlum sızlanır dururmuş...

—

— Valide sultan hazretleri de senin güreşmene taraftar değil...

—

— Anlaşılan, Aziz Efendi oğlum, validesini taciz eder durur. Bu sebeple sen, güreşme bu herifle!..

Deyince, Yozgatlı Kel Hasan dayanamadı. Padişah iradesine karşı söz söylenmezken, cevap vermek zorunda kaldı. Derhal:

— Padişahım! Müsaade buyurunuz kulunuza!.. Bir iki söz söyliyeyim...

— Söyle!..

— Maiyeti şahanelerinizde bulunan dört baş pehlivanı mağlûp ettikten sonra kulunuz, bu pehlivanın karşısına çıkmazsam, çok fena ve hicabâver bir mevkîe düşmüş olurum. ve meydandan kaçmış gibi bir hal tahaddüs eyler. İrade buyurunuz da, kulunuz da musaraaya gireyim...

— Doğru söylüyorsun, pehlivan!.. Fakat Aziz Efendi oğlumuzun sızlanmaması gerektir...

—

— Fakat bu dört pehlivanı mağlûp ettikten sonra senin de güreşmen lâzımdır. Çünkü baş pehlivanım bulunuyorsun... Şimdilik Aziz Efendiye bir şey söyleme!.. Ağlayıp sızlanmasın...

— İrade efendimizindir...

Dedi. Bunun üzerine Pala Mehmedin, Zincir kıran Hüseyinle güreşi takarrür etti. O vakitler sarayı hümayunda yağlı

mermer meydanı mevcutmuş... Bu yerin nerede olduğu malûmumuz değildir.

Sultan Mahmudun iradesi, Zincir kıran Hüseyine, baş pehlivan Yozgatlı Hasan tarafından tebliğ olundu.

Herhalde yağlı mermer üzerinde güreş yapmak, büyük bir maharete vâbeste idi. Hattâ Evliya Çelebi seyahatnamesinde şöyle der:

«..... Pehlivanlık hile ve hud'adır. Hile ve hud'a bilmiyen babayiğitler, cenk meydanında mağlûp olurlar. Hile vu hud'a, âdilik ve alçaklık değildir. Er meydanında hasma karşı hile ve desise istimal eylemek gerektir.»

Evliya Çelebi, görülüyor ki, hileyi, desiseyi, hud'ayı savap sayıyor... Cenk meydanında hud'a ve hile lâzımdır, diyor. Doğrudur. Hile ve desisesiz cenk olmaz...

Yağlı mermer güreşi, bizim şimdi bildiğimiz çayır güreşine benzemiyor. Çünkü tam muvazene güreşidir. Çıplak ayakla yağlı mermer üzerinde hoplıyarak, sıçrıyarak hamle ve hücum yaparak, çıplak ayakla düşmeden kendini idare etmek, azim bir maharettir. Üste de vücutlar yağlı olduğundan, bu suretle tutuşup bir hasmı mermer üzerine düşürüp yenmek de bir azim cambazlıktır. Patinaajla güreş yapmaktan zor olan bu tarz güreşi, zamanımızda hiçbir kimsenin yapamayacağı, gün gibi âşikârdır.

Her ne hal ise, Zincir kıran Hüseyinle Pala Mehmet, Sultan Mahmudun huzurunda kapışmışlardır. Ayaklarında bugünkü pehlivan kispetleri vardı. (Evliya Çelebi, bugünkü kispet nev'inden bahsediyor... Oyunların isimleri de aynıdır.)

Şehzade Aziz Efendi, lalasıle, padişahın yanında bulunuyorlardı. Birçok pehlivan, seyirci ve hakem mevkiindeydiler.

Güreş çok müthiş oldu. İlk kapışmalarda Pala Mehmedin çok diri ve çetin bir yiğit olduğu görüldü. Bir iki defa Zincir kıran Hüseyini, alarak ve toparlıyarak yere vurdu.

Zincir Kıran Hüseyin, hasmının çok kavi olduğunu görünce işi müdafaaya döktü ve oyunbazlıkla, müdafa güreşi ile kendini korumağa tevessül etti. Yozgatlı Kel Hasan, hasmı iyice gözden geçirdi. Ve müthiş bir pehlivan olduğuna kanaat hâsıl etti. Sultan Mahmut da anlamıştı. Çünkü Mahmudu Adli de mükemmel bir sporcuydu. O, güreşmezdi. Fakat eşsiz bir tirendazdı. Yaman bir ciritçiydi. Sultan Mahmut, Zincir kıranın halini görünce, yanında bulunan Yozgatlıya:

— Pehlivan, nasıl görüyorsun güreşi?

Deyince, Hasan:

— Efendimiz.. bu adam, çok fazla Zincir kırıandan...

— Oyle... Çok çabuk yenecek...

—

— Fazla adam... Otekileri de yenecek galiba!..

— Oyle görünüyor, efendimiz...

Demeğe kalmadı, Pala Mehmet, müdafaada bulunan hasmını peş kabza oyunile (kispet kasnağı) takarak kucağına alıverdi. Yürüyerek Sultan Mahmudun önünde sırtüstü mermere vurdu.

Pala Mehmedin galibiyeti çok çabuk olmuştu. Hasmını dört beş dakikada yenmişti. Bunu gören Aziz Efendi kederlenmişti. Gözleri yaşlı olarak, lalasının yüzüne bakıyordu.

Sultan Mahmut, pehlivanlara ihsanı şahanede bulundu. Bilhassa Pala Mehmede beş yüz altın ihsan eyledi. Vaziyet kötüleşmişti. Pala Mehmet, böyle giderse sarayı hümayun baş pehlivanlarını, Yozgatlı Kel Hasan da dahil olduğu halde sıraya çekecekti. Ve nihayet sarayı hümayun baş pehlivanlığı mevkiine çıkacaktı. Yozgatlı Kel Hasan ölür, buna meydan vermezdi.

Pala Mehmedin, Zincir kıranla güreşlerinden sonra Yozgatlı Kel Hasan, müthiş bir rejim dahilinde sıkı idmanlara başladı. Son derecede kendisine bakıyordu. Ve sıranın kendisine geleceğini sezmişti.

Sultan Mahmut, Yozgatlıyı yine huzuruna çağırdı. Ve sordu:

— Pehlivan, şimdi kimi güreştirelim, dersin?..

— Cehennem Mustafa kulunuzu tutuşturunuz, efendimiz...

— Mustafa, Zincir kırıandan iyi midir?

— Bir gömlek ustadır, efendimiz...

— Peki, onunla güreşsin...

Diye iradede bulundu. Bir hafta sonra Pala Mehmet, Mustafa ile karşı karşıya geldi. Mustafa, Zincir kırana nazaran bir derece daha yüksek bir pehlivandı. Aslen Boyabatlı idi. Sipahi ocağının en babayiğit delikanlılarındandı. Yüz otuz okkalık vardı.

Güreş başladı. Vükelâ, vüzera, güreşte hazırdılar. Yozgatlı, elpençe divan, sultan efendisinin ardında duruyordu. Güreşe çıkmadan evvel Cehennem Mustafaya, Yozgatlı bazı nasihatlerde bulunmuştu. Verdiği nasihatlerin birincisi şu idi:

— Sakla kendini, peş kabzadan kaptırma!.. Peş kabzaya kaldıkça alttan, üstten buda...

İki pehlivan kapışır kapışmaz Pala Mehmet, yine peş kabzaya yürüdü. Mustafa, altlı üstlü sıkı budayışlarla hasmını uzaklaştırdı.

Pala Mehmet, üstüste peş kabzaya hücum etti. Fakat Mus-

tafanın sıkı hamleleri ve budamaları onu emeline muvaffak kılmadı.

Pala Mehmet, oyununun boşa gittiğini görünce, hasmını altına alıp Cezayir sarmasile yenmeğe tevessül etti. Yozgatlı Hasan, Mustafaya bu talimatı vermeyi unutmuştu.

Pala Mehmet, hasmını Cezayir sarmasına getirmek üzere deve yularını taktı. Bu deve yuları oyunu, mermer yağ güreşinin en başlıcalarından bir harekettir. Hasımı çene altından ve ense üstünden kenetliyerek birdenbire döndürüp çekmektir. Bu çekişle hasım, kaygın olan mermer üzerinde muvazenesini kaybeder ve yere düşer... Eğer mukabelesini bulursa yüzükoyun düşerek yenilmekten kurtulur. Muvazenesini bulamazsa, dönerek sırtüstü yere gelip mağlûp olur.

Cehennem Mustafa, muvazenesini bularak yüzüstü yere düşebilmişti. Pala Mehmet, hasmını yere düşürür düşürmez bir sıçrayışta ardına geçti, kemaneliyerek Cezayir sarmasını taktı.

Cezayir sarması, tam kalça üzerinden takılan ve donatılan sarmadır. Hasımı ayaktan ziyade kalçadan bağlar.

Mustafa, Cezayir sarmasından çıkmasını çok iyi bilirdi. Hasım, basmak üzere yüklendiği zaman onu üstünden sıyrabilirdi. Pala Mehmet, sarmayı vurup hasmına yüklenerek sırtüstü yere getirmeğe koyuldu. Cehennem Mustafa da, havalanıp kalçası üzerine yüklenen hasmının, elile sarma bağını bir hamlede sökerek üzerinden kaydırды. Pala Mehmet, Mustafanın önüne düşmüştü.

Mustafa, hasmını kaçırmadı. Derhal kazıklayıp köstekledi. Fakat Pala Mehmet, bir hamlede hem kazığı, ve hem de kösteği budayarak ayağa kalktı. Danalar gibi bağırarak bir nâra savurdu:

— O, hah!..

Cehennem Mustafa, derhal toparlandı. Akli, fikri peş kabzadaydı. Hasma onu kaptırmamak gerekti. Bir de deve yularına gelmemeliydi. Fakat Mustafa, diğer güreşe nazaran muvaffakiyetli bir boğuşma yapıyordu. Pala Mehmet, yine peş kabzaya hamle etmeğe koyuldu. Mustafa, hasmına meydan vermedi. Bunun üzerine deve yularına saldı. Onu da elde edemeyince hamlesini değiştirdi. Bu sefer de kol kapmağa hamle etti. Mustafa, kolunu kolliayım derken birdenbire peş kabzayı kaptırdı. Pala Mehmet, peş kabzayı alır almaz, hasmını, Zincir kıran gibi kucaklayıp sürdü ve yere vurdu. Bu suretle Mustafa da mağlûp olup gitti. Eğer aptallık edip peş kabzayı kaptırmamış olsaydı, güreş bu kadar çabuk bitmezdi.

Pala Mehmet, ikinci hasmını da yenmişti. Fakat diğer hasımlarına epeyce oyunlar kaptırmıştı. Onun ne suretle hamle

yaptığını seyreden hasımları, ona göre mukabelelerini hazırladılar...

Yozgatlı derin bir nefes almıştı. Pala Mehmedin, bir ik hamlesini öğrenmiş bulunuyordu. Bu hamlelere karşı hamle hazırlamak lâzımdı.

Sultan Mahmut, Yozgatlıya sordu:

— Pehlivan, bu seferki güreşi nasıl buldun?

— Padişahım, daha iyice buldum. Mustafa kulunuz, peş kabzayı kaptırmamış olsaydı, kolay kolay yenemiyeycekti.

— Evet... Cezayir sarmasını da güzel sıyırdı Mustafa...

— Efendimiz.. Pala Mehmedin altçılığı yok... Ustten bir kaç oyunu var. Onlardan biri peş kabzadır. İkincisi deve yularıdır. Uçuncüsü de kol kapma, fırıldağa girme. Bunlara karşı konulursa, bir şey yapamaz hasımlarına zannederim.

— Ya!.. Oyleyse, diğerlerine söyle, bu oyunlara kapılmasınlar...

— İrade efendimiz hazretlerindir. Peş kabza için Mustafa kulunuzu ikaz etmişim...

— Ya!.. Ama, yine kapıldı ona!..

— Önceden kapılmadı, efendimiz...

— Evet, ilk anlarda hep budadı peş kabzayı...

— Sonradan idare edemedi, efendimiz... Kol kaptırmıyayım derken peş kabzaya düştü...

— Bu sefer kimi güreştirelim, dersin?..

— Deve Mehmet kulunuzu...

— Demek, Kalyoncuyu en sona bırakıyorsun!..

— Evet efendimiz... Ondan sonra da kulunuz var, sayen şahanelerinde...

— Pekâlâ!..

Bir hafta sonra Pala Mehmetle deve Mehmet karşı karşıya geldiler. İki Mehmetler de irilikte aynı ayarda idiler. Deve Mehmet, hakikaten deve gibi bir adamdı. Ve diğer arkadaşlarına nazaran biraz daha açıkgoz ve pehlivandı. Yozgatlı Hasan, Deve Mehmedi karşısına alarak, Pala Mehmedin oyunlarına düşmemek üzere tarifler yapmıştı.

Mehmede, şöyle nasihat verdi:

— Bak bana!.. Sakın ola ki deve yularına düşmiyesin! Deve yuları vermemeğe çalış... Sonra peş kabzaya da düşme... O, peş kabzaya saldıkça sen budamıya çalış... Sonra peş kabzaya girerse, derhal budarken bir ayağını sür'atle geriye fırlat ve belini bük... O vakit peş kabza kendiliğinden kurtulur. Daha sonra kol kapma fırıldağına girme... Pala Mehmet, bilekten ve dirsekten yakalıyarak döndürme yapıyor. Ve arkadan girerek, çelip altına alıyor... Bileğini kaptırma!.. Kaptırırsan, hemen